

TÖRVÉNY

Lázár Ferenc dr., a budapesti közjegyzői kamara elnöke, felsőházi tag elnöki megnyitóját után Pottyondi Béla dr. kormányfőtanácsos, a szombathelyi kamara elnöke üdvözölte a megjelent kartársakat. Indítványára a vándorgyűlés egyhangú lelkesedéssel elhatározta, hogy elítéli a Zsitvay Tibor igazságügyminisztert ért támadásokat, amelyek a törvénykezés egyszerűsítéséről szóló törvényjavaslattal kapcsolatosak és táviratilag üdvözli a minisztert, biztosítván őt ragaszkodásáról. Tellmann Sándor dr. csepeli közjegyző ezután ismertette azokat a módosításokat, ame-

lyek segítségével a mai helyzeten segíteni lehetne. A nagy tetszéssel fogadott előadás után élénk vita indult meg, amelyben a közjegyzői kar számos tagja részt vett. Galánffy János dr., a debreceni kamara elnöke bejelentette, hogy a közjegyzők nyugdíjintézetét ez év őszén megkezdi működését. Végül Sümegi László közjegyző tartott előadást az elszakított területek közjegyzőinek helyzetéről, majd kimondták, hogy javaslataikat memorandum formájában juttatják az igazságügyminiszter elé és hogy a jövő évi vándorgyűlést Lillafüreden tartják meg.

A résztvevők a délutáni vonattal Sopronba utaztak és ott megtekintették a város nevezetességeit.

A tanácsnokok és a Kerületi előjárók jogi helyzete az új fővárosi törvényben

írta: Szokola Leó dr. székesfővárosi árvaszéki ülnök

Az 1930. évi XVIII. t.-c. Budapest székesfővárosi közigazgatásáról (ebben a dolgozatban ezután T.-vel jelölve) egyike a leggyökeresebb újításokat tartalmazó reformkódexeknek törvénytárunkban. Kétségtelen, hogy a T. jelentékeny változásokat fog előidézni székesfővárosunk várospolitikai és közigazgatási életében. A T.-vel már sokat foglalkoztak főként politikai szempontból. Sipőcz Jenő dr., a székesfőváros polgármestere, a közelmúltban egyik nagy napilapban írt vezető cikkében a jogász tárgyilagosságával és a higgadt várospolitikus bölcsességével mutat rá arra, hogy az immár kész törvénnyel szemben gúncnak, támadásnak helye nincs, a T.-t tisztelettel kell fogadnunk s annak életbeléptetését s a benne foglalt rendelkezéseknek a gyakorlatban való helyes érvényesülését kell előmozdítanunk.

Ennek az elvnek a szem előtt tartásával nagyon kívánatosnak látszik, hogy a T.-mel a politika kizárásával tisztán szakzszerűség szempontjából minél többet foglalkozunk, a törvény egyes újításait a közigazgatási tudomány szempontjából megvilágítsuk, az esetleges hiányokra, hézagokra rámutassunk s ezáltal a T. életbeléptetését kevesebb zökkenővel biztosítsuk.

Szerény nézetem szerint a T.-nek egyik legjelentősebb újítása az általános (a gyámhatósági igazgatástól elkülönített) közigazgatás főtisztviselőinek: a tanácsnokoknak és a kerületi előjáróknak helyzetét érinti.

A T., mint ismeretes, a székesfővárosban is megszünteti a városi tanács ősi intézményét és az eddigi tanács ügykörbe tartozó ügyek ellátását a polgármesterre bizza. Ebből az intézkedésből önként következik, hogy a tanácsnokok állásának a jelentősége bizonyos szempontból csökkent. Ez kitűnik abból is, hogy maga a T. — amely igen terjedelmes — csak három helyen (24. §. 1a.) p., 57. §. 2. bek. és 101. §. 5. bek.) tesz említést a tanácsnokokról, de jogállását egyáltalában nem szabályozza. Ugyancsak a tanácsnoki állás csökkent jelentőségét igazolja az, hogy ezentúl a tanácsnokot nem a közgyűlés, hanem a törvényhatósági tanács választja és hogy a tanácsnok — a 100. §. 2. bekezdésében a szerzett jogok számára biztosított kivételtől eltekintve — ezentúl nem feltétlenül lesz tagja a törvényhatósági bizottság közgyűlésének és nem tagja az újonnan szervezett törvényhatósági tanácsnak, hanem annak csupán előadója. A T. szövegezésében nem a tanácsnoki álláson, hanem az ügyosztályvezető megbízáson van a hangsúly. Az ügyosztályvezető személye, képessége és munkája az eddiginél jobban kerül előtérbe, mert az eddigi — helytelen, tanácsí-

intézkedés helyett a polgármester megbízásából ő fog önállóan intézkedni. A T. szerint a tanácsnok nem fog feltétlenül ügyosztályt vezetni és az ügyosztályvezető más is lehet, nemcsak tanácsnok. A 49. §. 3. bekezdése értelmében az egyes ügyosztályok élén a polgármester által kijelölt ügyosztályvezetők állnak. A T. indokolása rámutat arra, hogy ez egészen természetes, mert a polgármesternek kell megadni a jogot arra, hogy kiválogassa azokat a munkatársakat, kik az ő nevében és az ő felelőssége mellett intézik a székesfőváros ügyeit. E kijelölésre nézve a polgármester kezét a törvény egyáltalán nem köti meg és az indokolás sem nyújt közelebbi tájékoztatást. Így tehát a törvényértelmezés elvei szerint alaposan lehet arra következtetni, hogy a polgármester az ügyosztályvezetőket nemcsak a tanácsnokok és a tanácsí főjegyzők sorából, hanem az egész közigazgatási személyzet köréből jelölheti ki, amennyiben azok az 1929. évi 30. t.-c.-ben körülírt képesítéssel rendelkeznek. Elméletileg tehát nincs jogi akadály annak, hogy a polgármester ügyosztályvezetéssel pl. egy főszám-tanácsost, egy levéltárost vagy pénztári aligazgatót stb. megbizson, amennyiben az illetőnek legalább is államtudományi doktori oklevele van és őt az ügyosztályvezetésre a polgármester alkalmasnak tartja. Az ügyosztályvezető azonban nem feltétlenül tagja a törvényhatósági bizottságnak, hanem csak abban az esetben, ha egyúttal tanácsnok is. Hogy azonban kik a tanácsnokok, azt közelebbi rendelkezés híján nem teljesen kétségtelenül lehet ezután megállapítani. Ugyanis a 101. §. 5. bekezdése értelmében a T. hatályba lépéskor hivatali szolgálatban álló kerületi előjárókat a törvény hatályba lépésétől kezdve állandó megbízatással megválasztott tanácsnokoknak kell tekinteni. Az indokolás e rendelkezés célját külön is megjelöli abban, hogy a jelenlegi kerületi előjáró jogállásáról világosan rendelkezni kellett. Azonban a T. elmulasztotta megállapítani azt, hogy mit ért az „állandó megbízatással megválasztott tanácsnok” kifejezésen, mert ezt másutt sehol sem használja.

Még nagyobb az eltérés a kerületi előjárói állás tekintetében a régi jogállapot és a T. által teremtett jogi helyzet között. A régi jogállapot szerint a kerületi előjárói tisztség igen fontos és diszes állás volt, a törvény az állás függetlenségét élethossziglani választással biztosította és jelentőségét azzal is emelte, hogy több előjárói állás üresedése esetén egy közgyűlésen csak egy előjárói állás volt betölthető. Ezzel szemben az indokolás szerint a T. külön ker. előjárói állást nem ismer, a ker. előjárói minőség a jövőben hivatali beosztás lesz és amint a T. 53. §-a mondja, „a ker. előjáró az, akit a fogalmazói kar létszámából a polgármester állít a kerület élére”. Míg tehát az ügyosztályvezetők kijelölése tekintetében a polgármester a fentiek szerint a képesítés és az alkalmasság korlátain belül szabadon rendelkezik, a ker. előjárót csak a fogalmazói karhoz tartozó tisztviselők közül választhatja ki. Arra nézve, hogy mely szolgálati ágakat tekint a T. a fogalmazói karhoz tartozónak, az 58. §. tájékoztat. Ez ugyanis az egyes szolgálati ágakat — az állások betöltésének módjával kapcsolatban — felsorolja; az 1. bekezdésben a fogalmazói karhoz tartozó tisztviselők közül a polgármestert, az alpolgármestereket, az árvaszéki elnököket és a tisztí főügyészt említi, tehát a fogalmazói karhoz tartozik az eddig „tanácsí”-nak nevezett fogalmazói, továbbá az árvaszéki és a tisztí ügyészségi fogalmazói személyzet. A tisztí főorvos és a tisztí orvosok az egészségügyi szolgálathoz, a műszaki tisztviselők a műszaki szolgálathoz tartoznak, a statisztikai hivatal, a levéltár szintén külön szolgálati ággént szerepel, mindezek a tisztviselők tehát a T. terminológiája szerint még akkor sem tartoznak a fogalmazói karhoz, ha fogalmazási munkát

végeznek is. Ennek a megállapítása azért fontos, mert ez határozza körül azokat a tisztviselői csoportokat, amelyek közül a polgármester a ker. előjárót beoszthatja. Ezek szerint a ker. előjáró csak a volt „tanácsí”, az árvaszéki és az ügyészségi fogalmazási személyzet tagjai sorából osztható be. Ebből tehát az következik, hogy pl. a statisztikai hivatali aligazgató vagy egy főkönyvtáros nem állítható valamely kerület élére, de ügyosztályvezetéssel megbízható.

Tovább elemezve a kérdést, a T. az előjáró kiválasztása tekintetében egyéb korlátot nem állít. A polgármester tehát nemcsak tanácsnokot, tanácsí főjegyzőt, árvaszéki ülnököt, tisztí ügyészt, hanem tanácsí, árvaszéki vagy ügyészi fogalmazót is beoszthat ker. előjárónak. Erre a gyakorlatban valószínűleg nem fog sor kerülni, de a törvényértelmezés szempontjából rá kellett erre is mutatni. E rendelkezésekből kitetszően a T.-nek az a célja, hogy minél szabadabb lehetőséget nyújtson a „right man on the right place” elvének érvényesülésére. A rátermettségnek, az alkalmasságnak, a tehetségnek kíván utat nyitni a T. a ranglétrával szemben. Ennek az elvnek a szolgálatában azonban eddig nem tapasztalt radikális rendszert állapít meg, amennyiben a ker. előjáró igen fontos és magas állásának elnyerését az eddigi élethossziglani választás helyett nem választástól, nem is kinevezéstől, hanem egyszerű beosztástól teszi függővé, mely bármikor visszavonható és megváltoztatható. Ezután tehát a külön előjárói rendszerezített állás megszűnik, de a tisztviselői létszám keretében mégis gondoskodni kell róla. Lehetséges, hogy ezután a 12 osztályvezetői s a 14 előjárói állás betöltése céljára összesen 26 tanácsnokot fog a törvényhatósági tanács választani s e tanácsnokokat a polgármester törvényes joga alapján osztja be ügyosztályok és előjáróságok élére és kölcsönösen át-helyezteti őket. De megtörténhetik, hogy a polgármester egyik előjáró-tanácsnokot valamelyik anyakönyvvezetőség élére állítja és helyette egy tanácsjegyzőt oszt be ker. előjárónak, aki e tisztelet két évig betölti s azután képességeit a központi igazgatásban kívánja a polgármester igénybevenni s egyik ügyosztályban az ott működő vezető állandó helyettesítésével bizza meg. Kérdés, mi lesz az említett tisztviselők jogviszonya és illetménye? A szóbanlévő előjáró-tanácsnokot a III. fiz. osztályra megállapított fizetés, lakáspénz és képviseleti pótlék illeti és a szerzett jog alapján, mint anyakönyvvezetőt is meg fogja illetni. De mi lesz a jogi helyzete annak a tanácsjegyzőnek, aki a polgármesteri beosztás folytán törvény szerint ker. előjáróvá lett? Marad továbbra is a VI. fiz. osztályban? Ez méltánytalan és jogilag — az eddigi felfogás szerint — helytelen lenne, mert az előjárót, aki ezt az állást betölti, a munkát végzi s a felelősséget viseli, az előjárói fizetés és pótlék megilleti. Mi lesz azonban, — ha mint példában mondtuk, — 2 év múlva megszűnik előjáró lenni és ügyosztályvezetőhelyettes vagy szintén anyakönyvvezető lesz? A szerzett jogok mily mértékben fognak érvényesülni, változik-e az illetőnek fiz. osztálybeli beosztása, rangsora, vagy a kérdést az egyes állásokhoz, a tényleges beosztáshoz kötött pótlékokkal fogják megoldani?

Ime néhány kétség, hézag és visszasság, amely a T. szövegének tárgyilagos magyarázata alapján állapítható meg. Ennek az igénytelen cikkünknek nincs más célja, mint hogy ezekre a figyelmet ráirányítsa avégből, hogy a végrehajtási rendelet s az új szervezési szabályrendelet a kétségeket eloszlassa, a hézagokat kitöltse s a visszasságokat megszüntesse.